

ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИ ПРОЯВИ НА ФУТБОЛНИ ФЕНОВЕ В ДВУБОИ ОТ ПЪРВА ЛИГА – СЕЗОН 2022/2023, И САНКЦИИТЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ФУТБОЛЕН СЪЮЗ

Гл.ас. д-р Камен Бинбелов

Национална спортна академия „Васил Левски”

Резюме. Въпросът с футболното хулиганство е злободневна тема в нашето общество вече немалко години. Но зачестилите прояви на насилие по стадионите в страната ни отново превръщат въпроса в актуален.

Целта на изследването е да се проследят пропуските в сигурността по време на двубои от Първа лига през сезон 2022/2023 година. Да се анализира ролята на стюардите на стадионите и доколко успяват да овладеят проявите на насилие по трибуните. Ще бъдат посочени в табличен вид и санкциите, които от родната футболна централа са наложили на всички 16 отбора от елитната дивизия на България. В проучването ще се потърси връзка между позициите в крайното класиране на тимовете и подредбата им в показателите по наложени наказания за прояви на насилие от феновете им. Ще бъде дискутиран и въпросът с нормативната база и до каква степен Дисциплинарният правилник на БФС отговаря в своята пълнота за налагане на глоби и наказания при различните провинения. Актуалността на изследваната тема в подготовения доклад се обуславя от факта, че ще бъдат представени данни от току-що приключилия сезон.

Ключови думи: футболно хулиганство; финансови наказания; Дисциплинарен правилник на БФС; стюарди

Въведение

Противообществените прояви на футболните фенове по българските стадиони са явление, което от дълги години създава проблеми не само на зрителите. Потърпевши са и клубовете, заплащащи сериозни глоби, а и понасящи и други санкции от страна на Българския футболен съюз. Действията на част от присъстващите по трибуните на спортните съоръжения водят и до формирането на противоречив имидж на самите спортни дейности. „Решиш да отидеш на мач, и шансът да те уцели ракета, е по-голям от този да спечелиш шестлица от тотото. Все неща, които все

повече и повече отблъскват зрителя – най-важния, за когото е измислен футболът“¹. В желанието си да овладеят процеса, от страна на БФС, МВР и самите футболни клубове се взимат мерки, като част от тях е и присъствието на трибуните на стюарди. Това се прави с цел, от една страна, да не се нагнетява допълнително напрежение с присъствието на униформени полицаи на стадиона, а от друга – тези охранители често пъти са излъчени от средите на агитките, тоест познават процеса отвътре. Ролята на служителите на реда е фиксирана в пространството пред спортните съоръжения. Там органите на МВР извършват предварителна проверка на зрителите с цел отстраняване на забранени предмети и недопускане на лица в нетрезво състояние. Въпреки всички мерки се забелязва повишаване броя на случаите на прояви, несъвместими със спортния морал. Изключение в тази негативна насока не прави и завършилият шампионат 2022/2023 г. на efbet лига.

Цел

Целта на настоящото изследване е да се проследят пропуските в сигурността по време на двубои от първото ниво на професионалния футбол в България – efbet лига през сезон 2022/2023 година, да се проучат наложените финансови наказания на клубовете от страна на БФС и да се анализира ролята на стюардите на стадионите и доколко успяват да овладеят проявите на насилие по трибуните.

Методика

Методологията включва: 1) Проучване на всички решения на дисциплинарната комисия на БФС и наложените финансови санкции на клубовете за различни проявления на техните привърженици през изминалия сезон. Обобщените данни са представени в табличен вид; 2) Математико-статистически метод за систематизиране, обобщаване и групиране на количествените данни; 3) Сравнителен анализ на санкциите, налагани в България и в Англия за противообществени прояви на стадионите, както и връзката на мястото в крайното класиране в първенството на всеки клуб и позицията му в подредбата за платени финансови санкции; 4) Контент анализ на публикации в общоинформационни или специализирани спортни медии.

Резултати

В разглеждания период на изследването, който обхваща времето за провеждане на двубоите от efbet лига на сезон 2022/2023, са проведени общо 282 мача. Шампионатът е разделен на две фази: редовен сезон – от 8 юли 2022 до 8 май 2023 г. с 240 срещи, и плейофен сезон с 42 двубоя – от 12 май до 7 юни 2023 г. След всеки кръг е проведено заседание на дисципли-

нарната комисия на БФС, като биват налагани различни по размер санкции на провинилите се фенове на даден клуб (табл. 1). Глобите биват определени спрямо характера на инцидента или поведението, надлежно описани в нормативната уредба на родната футболна централа². Подлежащите на наказания действия на привържениците могат да бъдат: използване на пиротехника, хвърлени предмети, нецензурни скандирания, възпламеняване на бомбичка, навлизане на терена или в сектора за гости, нанесен побой или опит за такъв и т.н. Санкционирани действия на феновете са подробно разписани в член 37: „За допуснати нарушения или неспазване на изискванията за ред и сигурност на/или извън стадиона (но в района на стадиона), преди, по време и след срещата“. Важно е да се отбележи, че тук са включени и глоби за самите клубове за действия, причинени не от зрители, като невявяване на техническата конференция например.

При анализ на подредбата по брой заплатени финансови средства от клубовете (табл. 1) прави впечатление, че първите четири места са заети от представителите на най-масовите фенски маси. Логично е, че при поголямо струпване на хора на стадионите може да се очаква и повече напрежение. Последният в класирането – софийският ПФК „Септември“, който играе пред почти празни трибуни, го доказва. Присъствието в челото на „Локомотив 1929“ (София) – отбор, чиито срещи също не се радват на засилен зрителски интерес, може да се обясни, от една страна, с недобрата организация като охранителна дейност на този стадион, а от друга – с обтегнатите отношения между част от привържениците и ръководството. Отборът от Кърджали „Арда 1924“ присъства на десета позиция заради глоба в общ размер на 10 000 лева от 16 май по вина на административното си ръководство. Тя е „за невявяване на техническата конференция“ и „умишлено невписване в протокола на срещата на футболисти и служебни лица“. Важно е да се отбележи предпоследната позиция в таблицата на първенеца „Лудогорец 1945“. Това се дължи главно на две причини. От една страна, съоръжението в Разград е най-модерното и логично най-добре подсигураното откъм степен на сигурност в страната. От друга – е фактът недобра посещаемост. Прави впечатление, че още един столичен тим – ФКЦСКА 1948 изпреварва в класирането клубове с утвърдени фенски структури като „Спартак 1918“ (Варна) и тези от Пазарджик и Враца, съответно ФК „Хебър 1918“ и ПОФК „Ботев“. Тук е важно да се потърси причината и в друг аргумент за трупането на глоби от отборите, а не само популярността им. Вижда се, че в първата фаза на първенството, когато тимът е все още в борбата за титлата, санкциите са доста сериозни, а през плейофния сезон намаляват четири пъти. Факт е, че тук и двубоите са по-малко, но водещ критерий са и амбициите на един клуб за по-предно крайно класиране в шампионата.

Таблица 1. Класиране на клубовете по начислени глоби в редовния и плейофния сезон и общо за шампионат 2022/2023 г. на Efbet лига. Посочените суми са в левове

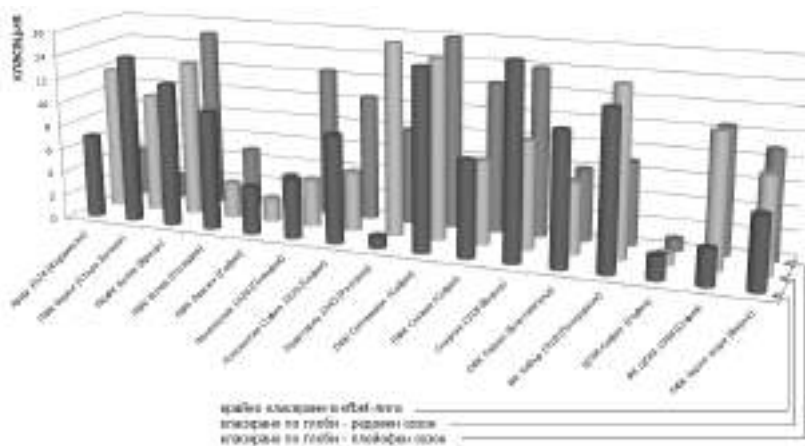
№	Клуб	Редовен сезон	Плейофен сезон	Глоби – общо
1	ЦСКА – София (София)	139 050	31 500	170 550
2	ПФК „Левски“ (София)	92 550	14 200	106 750
3	ПФК „Ботев“ (Пловдив)	63 850	8600	72 450
4	„Локомотив 1926“ (Пловдив)	47 800	3300	51 100
5	„Локомотив София 1929“ (София)	43 550	4100	47 650
6	ОФК „Пирин“ (Благоевград)	35 950	5900	41 850
7	ПФК „Берое“ (Стара Загора)	17 250	17 600	34 850
8	ПФК „Славия“ (София)	25 950	3300	29 250
9	ПФК „Черно море“ (Варна)	23 000	4300	27 300
10	„Арда 1924“ (Кърджали)	14 500	10 000	24 500
11	ФК ЦСКА 1948 (София)	16 750	4100	20 850
12	„Спартак 1918“ (Варна)	18 200	1300	19 500
13	ФК „Хебър 1918“ (Пазарджик)	11 550	5700	17 250
14	ПОФК „Ботев“ (Враца)	14 400	300	14 700
15	„Лудогорец 1945“ (Разград)	6200	5600	11 800
16	ПФК „Септември“ (София)	6750	0	6750

Важно е да се посочи и че няма клуб, който да не е санкциониран по чл. 37, ал.1, т. 26, б. А, от правилника на Дисциплинарната комисия, който третира обидни и нецензурни скандирания. Задължително уточнение е, че дежурният делегат на даден двубой по този текст основно отбелязва скандирания, насочени към ръководството. „Всички отбори в елита поне веднъж са имали претенции към БФС“³. Тоест финансови наказания от родната футболна централа се налагат на феновете не само при реални, но и при вербални действия.

При съпоставяне на отборите спрямо позицията във финалната подредба на сезона и получените глобите в отделните фази се наблюдават интересни зависимости (фиг. 1). ЦСКА София е вицешампион и водач в двете ранглисти за санкции. Това е напълно логично с оглед голямата фенска общност зад клуба и борбата за титлата до последния кръг (topsport.bg 13.05.2023). По-същия начин, но на обратния полюс, е ситуацията със съгражданите им от ПФК „Септември“. Липса на солидна публика и изпадане в долната дивизия го обуславят. Впечатлява и динамиката при „Лудогорец 1945“ (Разград). В първата фаза клубът е последен при платените глоби, а сетне изпреварва цели осем съперника, защото напрежението в преследване на шампионския трофей е до финалния мач. На второ място по брой финансови санкции през плейофния сезон е ПФК „Берое“.

Състезателите от Стара Загора се спасяват от директно изпадане в заключителния двубой, което акумулира доста напрежение по трибуните. В резултат на това „...провокира гнева на 30-ина привърженици на „Берое“ и те опитаха да нахлуят на терена, за да търсят обяснение от Колев⁴⁴. Заради тази, а и други прояви срещу ОФК „Пирин“ (Благоевград) клубът е ощетен с 14 000 лева. При навлизането на феновете на терена се вижда и пропуск в сигурността. Оградата, отделяща трибуните от лекоатлетическата писта, има врата, която не е заключена. Присъстващите пред нея стюарди не противодействат на запалянковците. Такъв тип пасивно поведение се наблюдава и при проникването на зрители в сектора за гости на мача ПФК „Левски“ – ПФК „Славия“. Само бързата реакция на дошлите навреме полицаи предотвратява по-тежък инцидент.

Когато се анализират проявите на ескалация на напрежение по трибуните, трябва да се вземе под внимание и характерът на двубоя. Освен среща, която е от значение за класирането на единия или двата участника, други важни фактори са: дали има градско противопоставяне или историческо съперничество между опонентите. По правило, такива футболни срещи се определят като рискови или високо рискови. Те винаги изискват по-голям човешки ресурс от страна на МВР, а и при стюардите. Логично и наложените санкции за поведение на феновете след такива срещи са по-големи. „Сблъсъкът между „Локомотив“ Пловдив и „Ботев“ Пловдив на „Лаута“ е мачът, генерирал най-големи наказания за двата клуба. Общата сума на санкциите е цели 25 600 лева“ (в. „Телеграф Мач“, 26.03.2023). Посоченият пример потвърждава констатацията.

Фигура 1. Съотношение между крайното класиране в шампионата на ефет лига и позицията на съответния футболен клуб в подреждането по наложени глоби от страна на БФС в редовния и плейофния сезон на шампионат 2022/2023 година

Дискусия

От така представените анализи възникват няколко основни въпроса. Трябва ли съставът на стюардите да бъде излъчван от средите на агитката на отбора домакин? Не създава ли това предпоставка за конфликт на интереси? Не би ли било по-добре да се наема външна охранителна фирма? Този въпрос е уреден в редица клубове, възможно е да се потърси решение и в останалите. Дискусионна е темата и с налаганите санкции от страна на БФС. Размерът на глобите дали не трябва да бъде завишен? Само за сравнение ще дадем сумата по общите глоби на отборите от Висшата лига на Англия, която от началото на сезона е 1 300 000 паунда, които се равняват на близо 2 900 000 лева⁴ (В. „Телеграф Мач“, 26.03.2023). Паралелът е направен към 26 март 2023 година. Тоест до края на сезона (28 май) сметката е нараснала значително. Средно 697 100 лева, събрани от БФС финансови санкции за целия шампионат.

Отделно от това, препоръчително е в текстовете на Дисциплинарния правилник да бъде прецизиран размерът и на другите санкции. Да не се налагат основно глоби, но и лишаване от домакинство или срещата да се играе при закрити врата за по-леки нарушения от страна на феновете. Задължително е от страна на БФС да се внесе и регулация в количествен аспект. Към настоящия момент според чл. 37, ал. 1, т. 22.2, б. А, третиращ „Нерегламентирано използване на пиротехнически изделия“, една и съща е санкцията от 300 лв. независимо от броя факли или димки, които се използват?!

И за финал, освен парични измерения за клубовете санкциите трябва да придобият и наказателен характер за самото лице или група, извършващи деянието. Пример в това отношение отново може да бъде посочен от Англия, и то за действие, което не е проява на физическо насилие. „Фен на „Манчестър Юнайтед“ е арестуван заради фланелка с обиден надпис“⁵. Запалянкото си е позволил да носи тениска, на чийто гръб е поставил цифрата 97 и надпис „Не е достатъчно“. Провокацията тук е към отбора на „Ливърпул“, който загуби при инцидент на стадион „Хилзбъроу“ в Шефилд от 15 април 1989 година същата бройка свои привърженици. Едва две седмици по-късно лицето е осъдено със забрана от четири години да не посещава футболни двубои, плюс глоба от 1000 паунда и покриване на разносните по делото⁶.

Заклучение

Като обобщение, може да се посочат няколко основни акцента. Проявите на насилие на българските стадиони се увеличават. За различни деяния няма несанкциониран клуб в eBet лига за изминалия шампионат 2022/2023 г. Прави впечатление, че санкциите на отборите не съответстват напълно на броя зрители, подкрепящи даден клуб. Факт е и съществуване на взаимовръзка нарастване – спадане на проявите на нерегламентирани дейности по трибуните в зависимост от целите, които преследва отборът в дадена среща или период на първенството.

Логично е да се очаква като първа стъпка в борбата с хулиганството от футболната централа да завишат за новия сезон сумите за налагане на санкции за различните противообществени прояви. Задължително уточнение е да се посочи, че клубовете не внасят директно глобите си по сметките на БФС. Централата им ги приспада от приходите от телевизионните права. Това е гаранция, че средствата ще бъдат събрани. Освен това е редно да се обсъдят и промени в диференциацията на санкциите и да се прилага не само финансов, но и наказателен критерий. Може да се ползва позитивният опит в това отношение на структури, организиращи и ръководещи футбола зад граница. Важно условие е да се взема под внимание характерът на двубоя и когато той е от категория високо рисков, мерките за превенции да бъдат още по-солидни. Не на последно място, като извод се налага и необходимостта от промяна в подбора и квалификацията на стюардите. Редно е те да бъдат с подходящо обучение и да не са ангажирани с пристрастия към отбора домакин. Допустимо е в дадени ситуации да се ползват такива представители като координатори, а не за охранителни дейности.

БЕЛЕЖКИ

1. ДЕМИРЕВ, С. Кому е нужен българският футбол? [Разгледано на 09.06.2023, www.24chasa.bg/sport/article/14646746].
2. Дисциплинарен правилник на БФС. Сезон 2022 – 2023. [Разгледано на 08.06.2023, от www.bfunion.bg/normativni-dokumenti].
3. *24 часа*. БФС прибира лъвския пай от телевизионни права. [Разгледано на 18.05.2023, от www.24chasa.bg/sport/article/14443413].
4. КИРИЛОВСКИ, С. *Берое беше лишен от домакинство заради шурм към рефер*. [Разгледано на 2.06.2023, от www.segabg.com/category-sport/beroes-beshe-lishen-domakinstvo-zaradi-shturm-kum-refer].
5. КЮЧУКОВ. С., 2023 Фен на Манчестър Юнайтед е арестуван заради фланелка с обиден надпис [Разгледано на 2.06.2023, от www.dnevnik.bg/sport/2023/06/04/4491320_fen_na_manchestur_junaited_e_arestuvan_zaradi_flanelka/?ref=home_NaiNovoto].
6. СУМРАЧКИ, В. Фенът на Ман Юнайтед, който се изгаври с паметта на жертвите от „Хилзбъроу“, отнесе наказание от четири години [Разгледано на 19.06.2023, portal.bg/news-2023061913382764493].

ЛИТЕРАТУРА

Телеграф Мач. *Футболната централа събра глоби за 350 000 лева*. [Разгледано на 03.07.2023, от www.telegraph.bg/sport/futbol-bulgaria/futbolnata-centrala-sybra-globi-za-350-000-lv.-fenovete-na-cska-i-levski-generiraha-celi-41.7-ot-parichnite-sankcii-v-pyrva-liga-371649]

Топспорт. *ЦСКА е най-глобяваният клуб в елита*. [Разгледано на 19.05.2023, от www.topsport.bg/cska/tsska-e-nay-globyavaniyat-klub-v-elita.html]

REFERENCES

- TELEGRAPH MATCH. *Futbolnata centrala sybra globi za 350 000 leva*. [Viewed on 07/03, 2023, from www.telegraph.bg/sport/futbol-bulgaria/futbolnata-centrala-sybra-globi-za-350-000-lv-fenovete-na-cska-i-levski-generiraha-celi-41.7-ot-parichnite-sankcii-v-pyrva-liga-371649]
- TOPSPORT. *CSKA e nai-globiavania klub v elita*. [Viewed on 05/19, 2023, from www.topsport.bg/cska/tsska-e-nay-globyavaniyat-klub-v-elita.html].

FOOTBALL FANS ANTISOCIAL ACTS DURING THE FIRST LEAGUE MATCHES IN SEASON 2022/2023 AND BULGARIAN FOOTBALL UNION'S SANCTIONS

Abstract. The football hooliganism matter has been a problem of the present day in our society for quite a lot of years. But the already frequent acts of violence at the stadiums lately in our country make the matter topical.

The purpose of study is to trace the security issues during the matches of the First League 2022/2023. To analyze the stewards' role at the stadiums and how far they can deal with the acts of violence. The sanctions, which the Bulgarian Football Union imposed on all 16 teams of the elite division, will be presented in a table view. In the study, a connection will be searched for between the teams' positions in the final ranking and their classification in terms for imposed sanctions for acts of violence on behalf of their fans. In the report, the matter of the regulatory base will be discussed as well, and to what degree the Regulation for Championships and Tournaments of the BFU meets in its completeness the imposing of penalties and sanctions for the various offenses. The topicality of the studied matter in the prepared report is due to the fact that data will be provided from the season, which just ended.

Keywords: football hooliganism; financial sanctions; Regulation of BFU; stewards

✉ **Dr. Kamen Binbelov, Assist. Prof.**

ORCID iD: 0000-0002-0101-7635

National Sports Academy "Vassil Levski"

Sofia, Bulgaria

E-mail: binbeloff@abv.bg